

Mer galt fra Ulateig

Et systematisk forvridd bilde av kommunistenes rolle

Hr. Ulateig.
23/11-96.

111003

Egil Ulateig og Tiden Norsk Forlag måtte rykke ut i avisene 13. november og beklage to graverende feil i boka *Med rett til å drepe* – om hjemmefrontens likvidasjoner under krigen. Men innslaget av feilaktige påstander og tvilsomme historieskriving er langt fra uttømt med dette. Felles for påstandene er at de brukes til å diskreditere dem det gjelder. Her skal noen eksempler gis fra kapitlet «De røde krigerne», der Ulateig behandler den kommunistiske del av motstandsbevegelsen.

■ TERJE HALVORSEN

■ Ulateig bruker mye plass på sabotøren Asbjørn Sunde, og gjør et stort poeng av Sundes alkoholkonsum. Om Sundes velkjente aksjon mot Oslo Arbeidskontor

i april 1943 skriver han at da «...var Sunde og hans folk så fulle at de kastet sine hjemmelagde bomber rett i veggen» (s. 228).

Ulateig dokumenterer ikke påstanden eller oppgir noen kilde. Men han vet åpenbart at det var slik. Ett av problemene er at han da møter seg selv i dora. I 1989 ga han ut en biografi om Sunde: *Raud krigar, raud spion*. Der omtaler han nøyaktig samme aksjon (s. 171-72). Men her var Sunde tilsynelatende edru – i alle fall var han og de øvrige fullt i stand til å kaste brannbomber inn gjennom vinduene og ikke på veggen. Nå kan ikke begge versjonene til Ulateig være riktige – det hadde kanskje vært greit om han bestemte seg? Uansett bekrefter tyske meldinger at Sundes bomber traff det de skulle.

Men Ulateig har mer på lager. Han belærer også om norske og andre lands kommunister under den såkalte Hitler-Stalin-pakten i perioden 1939-1941, og da særlig i 1940 – hva nå dette måtte ha med hans hovedtema å gjøre. De franske kommunistene får særlig gjennomgå. De hadde fått ordre av Stalin om å støtte tyskerne, de oppfordret til sabotasje mot fransk krigsproduksjon etter det tyske angrepet på Frankrike i mai 1940, og de samarbeidet med Gestapo/tyskerne både før og etter Frankrikes kapitulasjon i juni. Ikke til å undres over at de som det eneste parti nøy i det minste «en halv-lovlig status». Og Ulateig utvider påstanden: «Det samme var tilfellet i de andre okkuperte landene.»

■ Om kommunistpartienes linje i denne fasen fram til sommeren 1940 har mye vært sagt og skrevet. At den var forkastelig og på flere punkter objektivt i tysk interesse, er u diskutabelt. Men derfra og til Ulateigs grove, udokumenterte påstander er det et langt skritt. Hans framstilling framstår som en gjenganger fra den kalde krigens politiske polemikk, og bærer ikke spor av lesning av oppdaterte faghistoriske framstil-

Stalin, Molotov og Ribbentrop undertegner den såkalte Hitler-Stalin-pakten i august 1939. Fremdeles debatteres det hvilken betydning pakten fikk for europeiske kommunistpartier.

– Ulateigs framstilling framstår som en gjenganger fra den kalde krigens politiske polemikk og bærer ikke spor av lesning av oppdaterte faghistoriske framstillinger.

linger – det være seg franske eller andre. Ja, utsagnet om «de andre okkuperte landene» viser ren kunnskapsløshet. Bruk for eksempel Norge som prøve: Her var i virkeligheten NKP det første norske parti tyskerne forbød – og det

ble ikke «halv-lovlig» i motsetning til de øvrige partier. Tvert imot ble kommunister som overtrådte forbudet, arrestert – flere døde i tyske konsentrasjonsleire!

Inntil Ulateig legger fram dokumentasjon om noe annet, vil jeg slå fast at det ikke er grunnlag for å hevde at franske kommunister samarbeidet med Gestapo i 1940. Det er heller ikke riktig at partiet var «halv-lovlig». Tyskerne opprettholdt det forbudet mot partiet som den franske regjeringen hadde utstedt i 1940.

■ Ulateigs påstand om at de franske kommunistene oppfordret til å sabotere krigsproduksjonen etter det tyske angrepet på Frankrike i mai 1940, er etter alt å dømme også feil. Derimot vet vi at slike oppfordringer ble satt på trykk noen måneder tidligere, under vinterkrigen mellom Sovjet og Finland november 1939 - mars 1940. Da var det som kjent planer om en fransk-britisk aksjon for å hjelpe finnene (og for å sikre seg kontroll med Narvik og jernmalmen i Nord-Sverige), noe som selvsagt ville betydd krig mot russerne. Dette var selvsagt kommunistene imot, og noen sendte ut et opprop om å sabotere krigsproduksjonen. Det var altså en fransk, offensiv, militær aksjon mot Sovjet i februar-mars som disse kommunistene ville sabotere, ikke den franske forsvarskrigen mot Tyskland i mai-juni, som Ulateig skriver. Franske historikere som har undersøkt dette spørsmålet, har ikke funnet noen slike opprop fra den sistnevnte perioden. Det oppropet Ulateig gjengir, går ut fra

ordlyden klart inn i samme sammenheng. Det er også uklart i hvilken grad partiledelsen sto bak oppropene. Et kjent opprop fra februar 1940, med noen tilsvarende formuleringer som dem Ulateig gjengir, ble ikke trykket i partiets to store, illegale aviser, og hovedorganet dementerte noen uker senere at det skrev seg fra partiet, og kalte det en «provokasjon». For å oppsummere: Ulateig oppgir etter alt å dømme feil tidspunkt, feil opphavssituasjon og insinuerer kanskje også feil opphavspersoner.

■ I tillegg til disse uholdbare påstandene kommer alt det Ulateig ikke nevner: At kommunistene fra første stund bekjempet det franske kollaborasjonsregimet som ble opprettet etter Frankrikes fall, og som størstedelen av «the establishment» støttet eller aksepterte; at de franske kommunistene allerede i juni 1940 fikk direktiver fra Moskva om å slå inn på en anti-tysk kurs, og at dette ble fulgt opp i stigende grad utover høsten, det vil si lenge før Hitler angrep Sovjet, at omfattende arrestasjoner av kommunister fant sted i samme tidsrom, og så videre. Sammen med de feilaktige påstandene gir Ulateigs fortellinger – eller manglende viten – et systematisk forvridt bilde av kommunistenes politikk i denne perioden.

Terje Halvorsen er professor i samtidshistorie ved Høgskolen i Lillehammer